

Bidrag til Bedømmelse af Danebrogs- Sagnetns historiske Værd.

Af

E. Løffler.

Sagnet om det himmelfaldne Danebrog er kjendt af enhver dansk; det er os kjært og helligt fra vor Barndom. Søger man imidlertid at fastholde det, om end kun delvis, som historisk Kjendsgjerning, møder man de alvorligste Vanskeligheder, og Undersøgelserne af Worsaae, Werlauff, Paludan-Müller og A. D. Jørgensen have overtydende nok godtgjort, at Danebrogs Alder og Oprindelse er meget tvivlsom¹⁾. Ingen med det navnkundige Estlandstog samtidig Forfatter, enten dansk eller fremmed, véd nogetsomhelst om Danebrog²⁾; længere ned i Tiden finde vi det paa billedlige Fremstillinger og nævnet ved Navn i svenske Kildeskrifter, men i vor nationale Literatur dukker det først op hos det 16de Aarhundredes Forfattere, der kortelig skildre dets Udseende og meddele Sagnet om dets Nedefald fra Himlen

¹⁾ conf. Worsaae: Om Danebrog, 1849; Werlauff: Om Danebrog og Danebrogsordenen, 1872; Pal.-Müller: Sagnet om den himmelfaldne Danebrogsfane, 1873; A. D. Jørgensen: Danebroges Oprindelse, Hist. Tidsskr. 4de R. V, 1875—77.

²⁾ ikke engang Henrik af Letland, der selv var med paa Toget (se hans Livlands Krønike hos Jørgensen: Valdemar Sejr, 1878 p. 91).

under Korstoget i Estland 1219. Kritikken finder saaledes Grunde nok til Tvivl. Er det Banner, vi nu betragte som vort Nationalflag, i sin Oprindelse virkelig knyttet til den omtalte Begivenhed, er det oprindeligt mærket med Korsets Tegn, fører det fra sin første Fremkomst Navn af Danebrog, er det et af Paven i Anledning af Korstoget oversendt Peters-Banner? — det er altsammen Spørgsmaal, der endnu vente paa en afgjørende Besvarelse, om ellers en saadan paa alle Punkter er mulig. Skjønt jeg langt fra er i Stand til at løse Danebrogsspørgsmaalet, tror jeg dog at kunne levere et lille Bidrag dertil, og det skulde glæde mig, om den Vej, jeg har fulgt, ogsaa maatte vise sig følgeværdig for andre.

Under en Studierejse i de syd- og østbaltiske Lande i Sommeren 1879 fandt jeg bl. a. ogsaa Lejlighed til at besøge Reval. Estlands Plateau danner her en afrundet, af stejle Skrænter omsluttet Bugt, som i Tidernes Løb til Dels er bleven udfyldt; op af denne rager en fordums Ø, det nu saakaldte «Domberg», og det er netop dette, der bærer Revals Akropolis (det gammel-estiske Lindanisse¹⁾), medens den øvrige Del af Byen udbreder sig i det lavere Land ved Bjærgets Fod. Naar man har kaldt Reval «finske Bugtens Perle», er denne Benævnelse, i alt Fald hvad Beliggenheden angaar, ikke uden Grund, og, om man en solklar Sommeraften under Murene af Volqvins gamle Borg²⁾ og

¹⁾ Lindanisse betyder «paa Høiden» eller «paa Borgen», hvilket bl. a. fremgaar af en Strofe i en gammel estisk Krigssang. Linda afledes maaske af det danske «Klint», der under Formen «Glint» endnu bruges om Domberg. Conf. Neus: Revals sämtl. Namen, 1849 p. 40, 41, 48.

²⁾ Herm. v. Wartberg siger i Chron. Livon. (script. rer. Pruss. II, 1863 p. 29): «*Hic* (d. Volqvin, Sværdriddernes Mester) *parvum castrum Revalie construxit et muravit, cum turribus fossatisque*

beskygget af duftende Lindetræer fra Højbyens Haveanlæg kaster Blikket ud over det underliggende grønne Land og Havets blaanende Flade, modtager man et saa storladent og tillige saa skjønt Indtryk, som vistnok faa Steder i Norden. Set fra Banegaarden tager Reval sig ikke mindre prægtig ud med sine graa, af Taarne prydede Fæstningsmure, sine slanke Kirkespir og Højbyens maleriske Bygningsmasser; men, maa det ogsaa indrømmes, at det gode Indtryk ikke udslettes ved nærmere Bekjendtskab, er Byen dog i antikvarisk Henseende ikke saa interessant, som man selv med en nærmere Fortid for Øje var berettiget til at vente. Endnu for en halv Snes Aar siden kunde Biemann¹⁾ udtale, at det daværende Reval i alt væsentligt frembød det samme Præg som i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede. Det var de samme gamle Mure, de samme Gader, Kirker og andre offentlige Bygninger, for en stor Del de samme gamle Huse med høje Gavlfacader, spidsbuede Portaler og drønende Dørhammere, ikke at tale om de store Brønde paa Gaderne og de med Byvaabnet prydede Porte; »alle disse Mindesmærker fra en svunden Tid staa ikke for os som Ruiner, de høre med til vore Dage og ere den nedarvede Klædning, vi af Pietet og Armod have iført os». Imidlertid udtaler han dog Haabet om bedre Tider, uden derhos at lægge Skjul paa, at et livligere Samkvem med Omverdenen hurtig vil bringe det gamle til at forsvinde, og denne Formodning er desværre allerede nu for

profundis optime firmavit. Lidet rimeligt er det, at Borgen (*parvum castrum*), som Langebek synes at antage, allerede tidligere var opført. Ved *castrum* ell. *magnum castrum* forstaaes derimod samtlige danske Fæstningsværker paa Domberg (conf. Jordan: Reval z. Zeit d. Herrsch. d. Könige v. Dänemark, 1863 p. 14, 15).

¹⁾ Aus baltisch. Vorzeit, 1870 p. 64, 65.

en stor Del gaaet i Opfyldelse. Aabningen af den baltiske Jærnbane i Efteraaret 1870 og derved Forbindelsen med de kornrige Egne i det indre gav Handelen et hidtil ukjendt Opsving, moderniserende Omdannelser begyndte samtidig at gjøre sig gjældende, og, medens Byen for en kort Aarrække siden med Hensyn til sit archæologiske Præg værdig kunde stille sig ved Siden af Danzig og Lübeck, turde den Tid ikke ligge fjærn, i hvilken Kalev's¹⁾ gamle Stad har iført sig en ligesaa nymodens, vesteuropæisk Dragt, som det allerede nu er Tilfældet med Riga. —

Imidlertid er Fortidens Præg dog endnu ikke forsvundet. Endog fra den danske Periode finder man mer eller mindre velbevarede Mindesmærker, saasom Storgildet (Børsen)²⁾, Nicolaikirken³⁾ og Ruinerne af Dominicanerklostret⁴⁾, og, om end den nuværende St. Olafskirke og det nuværende St. Knudsgilde ere Børn af dette Aarhundrede, staa dog Navnene tilbage som Minder fra den Tid, da det danske Herredømme strakte sig til Østersøens fjærneste Kyster. Nu som fordum er det danske Rigsvaaben, det gyldne Skjold med de tre blaa Leopardere, ogsaa Revals Vaaben⁵⁾, endnu i vore Dage kaldes Byen af Esterne Tallin (bedre Tannilin) o: de danskes Stad⁶⁾, og det var da i og for sig ikke urimeligt, om ellers Sagnet har en historisk Kjærne, at vi ogsaa i Reval kunde møde vort nationale Danebrog. Til

¹⁾ Vedrørende Sagnet om den estiske Nationalhelt Kalev, hvis Hustru Linda efter hans Død opførte *Domberg* til Minde om den hensovede, conf. Jordan: Reval p. 3, 4.

²⁾ Jordan: Reval p. 33.

³⁾ Gotth. v. Hansen: Kirchen und ehemal. Klöster Revals, 1873, p. 14 o. f.

⁴⁾ *ibid.* p. 64 o. f.

⁵⁾ Conf. ældre og nyere Bysegl samt Jordan: Reval p. 9.

⁶⁾ Neus: Revals sämtl. Namen p. 21, 34, 35, 41.

min Glæde blev denne Formodning heller ikke skuffet, og i ingen nuværende dansk By træder dette Minde om vor ungdommelige Heltetid saaledes i Forgrunden som netop her. Det staar over Strandportens Hvælving, hvor det blev opstillet 1539¹⁾, og findes paa alle Mønter ligetil 1563²⁾; det er anbragt paa Storgildets høje, af gotbiske Spidsbueblændinger smykkede Gavl, ja jeg har selv været Øjenvidne til, at Storgildet ved festlige Lejligheder endnu flager med Danebrog og saaledes bidrager sit til at holde det himmelfaldne Banner i Ære. Men, hvad der især forekommer mig interessant, det er, at Revals ældste Vaaben, saaledes som det kjendes af Dokumenter fra den danske Tid og med Indskriften **ƚƚUL**, netop er Danebrog³⁾. I 1862 lod man efter gamle, endnu tydelige Voxsegl udarbejde et nyt Sigil, hvoraf jeg besidder Aftryk, og, om jeg end beklager dettes noget moderniserede Form, saa er det dog Indholdet, det først og fremmest kommer an paa, og Indholdet er Danebrog under et Billed af den hellige Jomfru, hvilket sidste, saavidt mig bekjendt, paa Estlandstoget benyttedes som Bannermærke⁴⁾. Er det saaledes givet, at Revals ældste, fra den danske Tid stammende Vaaben er Danebrog, saa vinder den Del af Sagnet, der sætter vort Nationalflags Oprindelse i Forbindelse med Valdemars Estlandstog (og Revals Grundlæggelse), aabenbart stærkt i Troværdighed, og det er mig ikke bekjendt, at det, jeg her gjør opmærksom

¹⁾ Ruszwurm: Schlosz Hapsal, 1877 p. 25.

²⁾ Jordan: Reval p. 9.

³⁾ ifølge Jordan p. 8 samt skriftl. Meddelelser fra Gotth. v. Hansen.

⁴⁾ I alt Fald af Tyskerne. Volqvin erklærer de danske Sendebud, at hele Estland med Undtagelse af Reval og Øsel var underkastet den christne Tro af Rigaboerne under den hellige Jomfrus Banner. Se Henrik af Letlands Livlands Kronike hos Jørgensen: Valdemar Sejr p. 91.

paa, tidligere har været fremdraget af andre. Rigtignok bemærker A. D. Jørgensen¹⁾ i en senere Tilføjelse til sin Afhandling om Danebrogs Oprindelse, at Reval (ifølge Arndts: Liefländ. Chronik) foruden de tre Løver ogsaa bruger Danebrog som Vaaben under en Hjælm med to Strudsfjedre, men han tilføjer, at der foreløbig intet lader sig afgjøre om Danebrogsvaabnets Alder, og at Fjedrene antyde en langt senere Tid end det 13de Aarhundrede. — Skjønt Danebrogsspørgsmaalet, som jeg ovenfor fremhævede, endnu langt fra er løst, haaber jeg dog at have leveret et Bidrag til dets Løsning, og det er som saadant, jeg vil bede sagkyndige at modtage denne lille Meddelelse, der i hvert Fald ikke er bygget paa Hypotheser.

¹⁾ Hist. Tidsskr. 4de R. V. p. 520, 21.